

СЕКЦІЯ 3. «ЗЕЛЕНІ» ІНСТРУМЕНТИ ТА ЗЕЛЕНІ ІННОВАЦІЇ: ОЦІНКА НАБУТОГО ДОСВІДУ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Андрущенко О. С.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки природокористування
Одеського державного екологічного університету*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-337-1-25>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ НА ЗАСАДАХ «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ»

Розвиток сучасної економічної системи в умовах глобалізації, науково-технологічної цифрової трансформації та соціально-політичних викликів сьогодення потребує абсолютно нових форм взаємодії та взаємовпливу між основними учасниками ринкових відносин. Дискусії науковців все більше сходяться на тому, що продовження економічного розвитку без кардинальної зміни характерної для більшості країн світу, зокрема, й України, поточної енерго- та ресурсозатратної, а також шкідливої для довкілля економічної моделі призведе до зростання екологічних загроз, унеможливить сталий розвиток та перехід до «зеленої» економіки.

Метою дослідження є обґрунтування доцільності впровадження «зелених» інновацій в сферу діяльності підприємств малого і середнього бізнесу.

Концепція «зеленої» економіки передбачає перехід національних економічних систем різних держав до нової парадигми економічного розвитку та зростання. Це пов'язано, в першу чергу з обмеженістю сучасних економічних моделей, які характеризуються наявністю численних криз та виснаженням ресурсного базису суспільного виробництва. З другого боку – спостерігаються ознаки розвитку нової економічної моделі, за якої можливо більш раціональне природокористування, збереження якості довкілля, використання альтернативних джерел енергії, забезпечення енергоефективності, відновлення природних ресурсів тощо.

«Зелена» економіка має розглядатися поряд з наноекономікою, цифровою та циркулярною економіками – складовими моделі економіки майбутнього, які демонструють, в широкому розумінні, різні просторові

рівні економічних процесів та явищ [1]. Адже в сучасних умовах економічна діяльність відбувається на багатьох рівнях (наприклад, економіка індивідуума – нанорівень) і її характерною рисою є взаємовплив з економікою глобальною, коли найменша частка впливає на найвищі рівні розвитку суспільно-економічних відносин.

Наноекономіка формується на рівні окремих економічних суб'єктів, які в свою чергу діють через:

- мале і середнє підприємництво, особисте підсобне господарство;
- екологічну культуру, екологічну освіту та екологічне мислення;
- економію природних ресурсів у побуті;
- роздільний збір відходів;
- ресурсо- та енергозберігаюче житло та техніку;
- «розумний будинок»;
- тарифно-фінансові стимули екологічного ресурсоспоживання для населення;
- взаємоінтеграцію технологічних устроїв, системний ефект від взаємодії елементів технологічних устроїв між собою [1].

Компонента «зелена економіка» формується на рівні державних органів, державної екологічної політики, регіональної влади, що проявляються у вигляді державної стандартизації та сертифікації виробництва; створення національних та регіональних фондів; екологічних податків та зборів; державного та регіонального екологічного моніторингу; Національного фінансового ринку екологічних цінних паперів; централізованих бюджетних видатків на охорону природи; державних та регіональних екологічних програм; галузевої реструктуризації та модернізації виробництва; перехід на нові екологічно орієнтовані технологічні уклади.

Сьогодні великі компанії у різних країнах світу визнають переваги «зеленим» виробничим процесам, завдяки економії матеріалів, енергії та зниженні фінансових витрат, пов'язаних із дотриманням природоохоронних вимог. Покращення іміджу компанії в очах споживачів та позитивний розвиток відносин з інвесторами і місцевим населенням для підприємств малого і середнього бізнесу відкривають нові можливості для зростання конкурентоспроможності. Тому багато європейських країн спрощують регулювання підприємств, які не створюють значних ризиків для навколишнього середовища, і вводять інформаційні та фінансові стимули для екологізації малого та середнього бізнесу.

Хоча вплив на довкілля окремих малих і середніх підприємств (МСП) може бути невеликим, їх сукупна дія має вагому частку, тому потрібно приділяти достатньо уваги питанням екологізації підприємництва та створювати належні правові, регуляторні та інституційні засоби впливу на МСП із метою підвищення їхньої екологічної ефективності.

Також варто окремо виділити досвід впровадження «зелених» інновацій в країнах ЄС, де щороку проводиться соціально-економічна оцінка розвитку ринку «зелених» інновацій на базі п'яти ключових напрямків, що розраховується за допомогою індексу EU Eco-Innovation Index [2].

Перша група показників – оцінка рівня вкладень у «зелені» інновації, яка передбачає фінансові витрати та витрати людського капіталу на розробку нових інноваційних продуктів та технологій для «зеленої» економіки в країнах ЄС.

Друга група – оцінка рівня інноваційної активності підприємницького сектору країн ЄС з погляду рівня впровадження «зелених» інновацій у реальне виробництво.

Третя група – оцінка рівня результативності застосування «зелених» інновацій в аспекті взаємозв'язку з результатами інтелектуальної діяльності та отриманими об'єктами інтелектуальної власності у сфері «зеленої» економіки.

Четверта група – оцінка рівня ефективності з точки зору норм екоменеджменту та державної політики у країнах ЄС, пливу «зелених» інновацій на зміну ключових показників забезпечення екобезпеки та охорони навколишнього середовища.

П'ята група – узагальнені соціально-економічні результати від запровадження «зелених» інновацій, що вказують на досягнення низки макроекономічних показників щодо окремих країн ЄС.

За результатами проведеного дослідження з 2012 по 2021 рр. по кожній країні ЄС було сформовано три відповідні групи:

1. Країни з низьким рівнем індексу, що свідчить про низький рівень як розробки, так і впровадження «зелених» інновацій в організаціях та на підприємствах національного ринку (Болгарія, Румунія, Словаччина).

2. Країни із середнім рівнем індексу, до яких відносяться Італія, Португалія, Естонія.

3. Країни-лідери, які досягли максимальних значень індексу у звітному році за одночасного збереження сталого зростання з моменту проведення первинних спостережень у 2012 р. (Швеція, Фінляндія, Німеччина, Франція, Іспанія, Нідерланди тощо).

Високий показник даного індексу, обумовлений підвищенням уваги до питань забезпечення екологічної безпеки суспільного виробництва, збільшенням інвестування в реалізацію екологічних проектів з боку підприємницьких структур у рамках реалізації програм корпоративної соціальної відповідальності бізнесу, а також позицією місцевого споживача, є індикатором успішного переходу до «зеленої» економіки.

Таким чином, роль інноваційного фактору у процесі забезпечення сталого економічного зростання як глобальної економіки, так і окремих секторів та сфер економічної діяльності, при переході до вимог та норм

«зеленої» економіки, слід вважати пріоритетом економічного розвитку, а впровадження «зелених» інновацій в сферу діяльності підприємств малого і середнього бізнесу – закономірним трендом її оновлення в контексті економічного «озеленення».

Список використаних джерел:

1. Остапенко Т. Г. Розвиток глобального економічного середовища в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 25. Ч. 2. С. 37–41. URL: <http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/index.php/25-2019>
2. EU Eco-Innovation Index 2021 Policy brief. URL: https://ec.europa.eu/environment/eoap/sites/default/files/eoinnovation_policy_brief_2021.pdf/